

Red het onderwijs!

Red het onderwijs!

RED-Team Onderwijs

MAZIREL
PERS

Ontwerp omslag: Studio Veen
Ontwerp binnenwerk: Crius Group, Hulshout

Mazirel Pers is een imprint van Walburg Pers.

ISBN 978 94 6456 392 4

e-ISBN 978 94 6456 393 1

NUR 740 | 840

© 2024 auteurs, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

© 2024 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.mazirelpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	11
Lerarentekort	13
Lerarenopleiding	14
'Moderne' onderwijsopvattingen	15
Bestuursinfarct	18
Beroepsgroep	19
Manifest	20
1. Om onderwijskwaliteit te verhogen, moet je goed kunnen meten	22
Onderwijskwaliteit kun je meten	25
Op basis van meten verbeteren	26
Meerdere meetbare facetten van onderwijskwaliteit	28
Het onderwijsverbeteringspotentieel van kwaliteits-evaluatie	31
2. Verhoog de kwaliteit van leraren en hun opleidingen	34
Conceptuele basis: vijf bouwstenen	36
Kritiek op Nederlandse lerarenopleidingen	40
Aandachtspunten voor verbetering	42
3. Verhoog de aantrekkelijkheid van de lerarenopleidingen	46
Een kleine geschiedenis van de lerarenopleidingen	47

Wat maakt lerarenopleidingen onaantrekkelijk?	53
Hoe we de aantrekkelijkheid kunnen verhogen	56
Overheid: neem de verantwoordelijkheid	59
4. Maak lesgeven aantrekkelijk	62
Het probleem	63
Te veel lesuren in het voortgezet onderwijs	64
Te veel leerlingen in de klas	65
Slechte begeleiding	66
Uitstroom leraren	66
De juf of meester als duizendpoot	67
De school als leergemeenschap	67
De school als leefgemeenschap	69
Deltaplan lerarentekort	70
Van de leraren nood een deugd maken?	71
5. Verhoog de kwaliteit van schoolleiders	74
Accenten in schoolleiderschap	77
Diversiteit aan opvattingen over effectief leiderschap	79
Onderwijskundig leiderschap in perspectief	81
6. Voer centrale regie om het lerarentekort terug te dringen	84
Historische terugblik	85
Waarom bestaande oplossingen niet werken	88
Hoe het anders en beter kan	90
7. Faciliteer een krachtige en professionele beroepsorganisatie	94
Zwakke plekken in het stelsel	96
Op naar een krachtige en professionele beroepsorganisatie	101
Ons voorstel in een notendop	106

8. Herstructureer de onderwijssalarissen	108
De geschiedenis van het huidige loonstelsel	110
HOS-nota	111
Lumpsumfinanciering	112
Funciemix	113
PO in actie	115
Oplosbare problemen	116
9. Voer een bureaucratietoets in	120
Hoe het was	121
Slecht doordachte plannen	124
Overhead is een moeilijk woord	126
Stel een bureaucratiemeter in	128
10. Organiseer de stem van de leraar	130
Lumpsum geeft bestuurders te veel macht	131
Tegenmacht	132
Bad practice: Onderwijs2032	134
De leraar als uitvoerder	135
Spontane lerarenacties	137
Organiseer de stem van de leraar	137
Noten	141

Voorwoord

Voor u ligt een manifest van het RED-Team Onderwijs. Een krachtig pleidooi om de kwaliteit van ons onderwijs te verhogen, met concrete voorbeelden van hoe de hoofdthema's kunnen worden aangepakt.

Sinds 2003 is het Nederlandse onderwijskwaliteitsniveau aantoonbaar aan het dalen. Het beeld is inmiddels dramatisch. Op leesvaardigheid doet binnen de EU alleen Griekenland het slechter. En ondanks enkele stevige rapporten en jaarlijkse waarschuwingen van de Onderwijsinspectie ontbreekt het aan enige urgentie bij parlement en ministers.

In het onderwijs zijn voortdurend mechanismen aan het werk waardoor de lat steeds verder wordt verlaagd. Concurrentie tussen scholen maakt dat de school 'leuk' moet zijn en om de slagingspercentages tot idiote hoogten op te schroeven worden de eisen steeds weer verlaagd. Onder druk van het lerarentekort worden de toelatingseisen voor lerarenopleidingen steeds verder verlaagd, waardoor het aanzien van het beroep nog verder onder druk komt te staan. Een aanhoudende negatieve spiraal die per direct moet worden doorbroken.

Er is maar één oplossing en dit manifest onderbouwt dat: verhoog de lat! Formuleer een heldere ambitie voor de onderwijskwaliteit. Durf deze vervolgens te vertalen naar wettelijke standaarden en eisen, over de volle breedte van het onderwijs. Zowel aan de (doorlopende) opleiding van leraren als de leerlingen. Zowel bij toelating als uitstroom.

Zodat het onderwijsdiploma weer een vaste, hoge waarde krijgt. En ja, dat vergt een overheid die de kerntaak, zorg voor gedegen onderwijs, weer strak ter hand neemt.

Zolang de vrede bewaren met het veld op het ministerie belangrijker wordt gevonden dan gericht ingrijpen op de onderwijskwaliteit, is er geen enkele hoop. Dus laat de volgende minister niet de ambitie hebben om populair te worden in het onderwijsveld van bestuurders en belangenorganisaties, maar vastbesloten blijven de koers van de onderwijstanker te verleggen. Dit manifest moet vanaf de eerste dag op het bureau van de nieuwe minister liggen!

Jeroen Dijsselbloem

Inleiding

Nederland heeft ongeveer 2 miljoen slecht lezende inwoners. Dat is 12 procent van de totale bevolking. Op zich is dat al best een schokkend cijfer, maar kijk even naar het aantal slecht lezende vijftienjarigen: dat is tussen 2000 en 2022 gestegen van 10 naar 24 procent. En in 2023 blijkt dit percentage zelfs te zijn doorgegroeid naar 33. Je kunt er dus vergif op innemen dat de huidige groep slecht lezende volwassenen in de toekomst alleen maar groter wordt.

Kijken we naar het kennisniveau van Nederlandse tieners, dan ontstaat er een vergelijkbaar somber beeld. Neem bijvoorbeeld de kennis over iets heel wezenlijks als de Tweede Wereldoorlog. Volgens onderzoeksbureau Schoen Cooperman weet 25 procent van de jongeren daar bijna niets over. Dezelfde groep geeft ook aan 'niet zoveel op te hebben' met de holocaust. Zes procent stelt dat het een mythe is en zeventien procent vindt het aantal slachtoffers sterk overdreven.

Of het nu lezen, schrijven, burgerschap, rekenen of geschiedenis betreft, onderzoeken geven keer op keer aan dat de leeropbrengsten van het algemeen vormend onderwijs dalen. Sterker, ze laten zien dat kinderen sommige vaardigheden zelfs áfleren op school. Zo gaat het vervoegen van werkwoorden op de basisschool vaak beter dan op de middelbare school. En hetzelfde geldt voor hoofdrekenen.

Deze kennisdaling is om meerdere redenen zorgelijk. Gesprekken zonder gemeenschappelijk gedeelde en aanvaarde

kennis verlopen bijvoorbeeld moeizaam en vergroten de kans op ontsporing. In de praktijk zien we dit meer en meer gebeuren. Als een steeds grotere groep minder weet, profiteren we ook steeds minder van ons menselijk kapitaal, wat weer leidt tot een lagere verdien capaciteit en op termijn tot minder welvaart. Daar komt bij dat het ‘minder leren op school’ leidt tot een grotere kansenongelijkheid. Het belang van thuis leren neemt immers toe, wat weer impliceert dat toegang tot maatschappelijk succes steeds vaker afhangt van de plek waar iemands wieg heeft gestaan. En daarmee koersen we af op een situatie zoals die was in de negentiende eeuw – *achteruit* dus.

Neem ter illustratie twee verschillende kinderen met hetzelfde schooladvies: vmbo-t. Een middenklassekind dat op 12-jarige leeftijd dit vmbo-advies krijgt – uit zichzelf gaat een kind zelden naar het vmbo – hoeft zich geen zorgen te maken dat zijn of haar levensloop hierdoor wordt bepaald of beperkt. Als het wil kan het vrij makkelijk doorstromen naar mbo, hbo en zelfs universiteit – dat is binnen deze groep volstrekt normaal. Het kind uit de achterstandswijk doorloopt echter een ander traject. De praktijk laat zien dat deze kinderen veel vaker stranden in het mbo en zonder diploma de arbeidsmarkt op gaan. Zij hebben thuis geen enkele buffer om de klappen van minder goed onderwijs te helpen opvangen, met als gevolg dat zo’n schooladvies veel vaker een eindpunt is.

De grote vraag is nu natuurlijk: hoe kan het dat in een rijk land als Nederland de onderwijsresultaten zo achteruitgaan en een steeds grotere groep buiten de boot valt? Wij stellen dat dit te maken heeft met vijf verschillende zaken waar de overheid onvoldoende aandacht voor heeft: lerarentekorten, de kwaliteit van de lerarenopleidingen, ‘moderne’ onderwijsopvattingen, de macht van de schoolbesturen en de beroepsgroep zelf.